

משניות לפורים

מסכת מגילה פרק ראשון

א מגילה נקראת באחד עשר, בשנים עשר, בשלשה עשר, בארבעה עשר, בחמשה עשר, לא פחות ולא יותר. כרפיץ המקפין חומה מימות יהושע בן נון, קורין בחמשה עשר. כפרים ועירות גדולות, קורין בארבעה עשר, אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה (מתורגם)

מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר. פעמים בזה ופעמים בזה, כמו שהולך ומפרש:

מימות יהושע בן נון קורין בט"ו. שכתוב (אסתר ט, יט) על כן היהודים הפרזים עושים את יום י"ד, ומזה שהפרזים בי"ד מוכרח שהמוקפין בט"ו.

ומימות יהושע, לומדים דרך גזירה שוה מפרזי פרזי, כתוב כאן היהודים הפרזים וכתוב שם (דברים ג, ה) לבד מערי הפרזי, מה שם מימות יהושע אף כאן מימות יהושע. ותקנו שהכרכים המוקפים חומה מימות יהושע, אנ"פ שאין להם חומה עכשיו יקראו בט"ו כמו שושן, כדי לחלוק כבוד לא"י שהיתה חרבה בימי מרדכי ואסתר, כדי שיהיו קוראים כבני שושן ויחשבו כאילו הם כרכים המוקפים אנ"פ שהם עתה חרבים, ויהיה זכרון לא"י בנס זה. ולפי שיהושע התחיל להלחם בעמלק תחלה, וכתוב (שמות יז, יד) כתוב זאת זכרון בספר ושם באוני יהושע, לפיכך הזכירו מימות יהושע:

אלא שהכפרים מקדימין. כלומר מאחר שמוקפים קוראים בט"ו ושאינן מוקפים בי"ד הכל בכלל, וכיצד מוצאים שוב י"א וי"ב וי"ג? אלא שהכפרים נתנו להם רשות להקדים קריאתן ליום הכניסה, יום ב' בשבת שלפני י"ד, או ה' בשבת, שהן יום הכניסה, שהכפרים מתכנסים בעיירות למשפט, לפי שב"ד יושבים בב' וה' בתקנת עזרא. או, מתכנסים הכפרים לעיירות בב' וה' לשמוע קריאת התורה. והכפרים אינם בקיאים כל כך לקרוא וצריכים שיקראנה להם אחד מבני העיר, ולא הטריחום חכמים לחזור ולבא ביום י"ד, כדי שיהיו פנויים ביום פורים להספיק צרכי סעודת פורים לבני העיירות. ומצאו לדבר זה רמז מן המקרא, שכתוב (אסתר ט, לא) לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם, ואם לא תקנו מרדכי ואסתר אלא י"ד וט"ו הכתובים במקרא, הפסוק היה אומר בזמנם, למה כתוב זמניהם? לומדים מזה עוד ב' זמנים אחרים חוץ מאותם הכתובים במגילה, וי"ג לא צריך פסוק לרבות שיהיה ראוי לקריאה, שעיקר הנס בו היה, שבו נקהלו להנאם מאויביהם בין בשושן בין בשאר מדינות, על כרחך לא מרבה הפסוק אלא י"א וי"ב. ואין לומר שמרבה ט"ז וי"ז שלאחר י"ד וט"ו הכתובים במגילה, שהרי כתוב בפסוק (שם) ולא יעבור:

משניות לפורים

מסכת מגילה פרק ראשון

ב כיצד, חל להיות יום ארבעה עשר בשני, כפרים ועירות גדולות קורין בו ביום, ומקפות חומה למחר. חל להיות בשלישי או ברביעי, כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועירות גדולות קורין בו ביום, ומקפות חומה למחר. חל להיות בחמישי, כפרים ועירות גדולות קורין בו ביום, ומקפות חומה למחר. חל להיות ערב שבת, כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועירות גדולות ומקפות חומה קורין בו ביום. חל להיות בשבת, כפרים ועירות גדולות מקדימין וקורין ליום הכניסה, ומקפות חומה למחר. חל להיות אחר השבת, כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועירות גדולות קורין בו ביום, ומקפות חומה למחר:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה (מתורגם)

חל להיות. י"ד. בערב שבת, עירות ומוקפים קוראים בו ביום. שאין קריאת מגילה בשבת, גזירה שמא [אולי] יטלנה בידו ויעבירה ד' אמות ברשות הרבים, ואם יאחרנה עד אחד בשבת יהיה כבר י"ו, והתורה אמרה ולא יעבור. ואע"פ שבני הכרכים קוראים המגילה ב"ד כשחל ט"ו להיות בשבת, מ"מ אין קוראים ויבא עמלק אלא בשבת שהוא יום ט"ו, ומפטירים פקדתי, ושואלים ודורשים בהלכות פורים כל אותה שבת. וסעודת פורים, יש אומרים שעושים אותה ביום י"ד שבו קוראים את המגילה, ויש אומרים שמאחרים אותה לאחר השבת. וכך משתמע מהירושלמי, שסעודת פורים שחל להיות בשבת מאחרים ולא מקדימים. ולכל הדעות אין עושים אותה בשבת:

חל להיות. י"ד. אחר השבת באחד בשבת, כפרים מקדימים ליום הכניסה. שהוא י"א. וזה שהקילו חכמים לבני הכפרים להקדים ליום הכניסה, היא רק בזמן שישראל שרויים על אדמתם ושלוחי בית דין יוצאים להודיע מתי קידשו ב"ד החדש ומתי הפסח נקבע. אבל בזמן הזה שהעם מסתכלים בקריאת המגילה ומונים ממנה שלשים יום לפסח, אם יקדימו הכפרים קריאתם הרי יעשו הפסח לסוף ל' יום של קריאה, ונמצאו אוכלים חמץ בימים אחרונים של פסח, לפיכך אין קוראים אותה אלא בזמנה:

משניות לפורים

מסכת מגילה פרק ראשון

ג איזו היא עיר גדולה, כל שיש בה עשרה בטלנים. פחות מכאן, הרי זה כפר. באלו אמרו, מקדימין ולא מאחרין. אבל זמן עצי כהנים ותשעה באב וחגיגה והקהל, מאחרין ולא מקדימין. אף על פי שאמרו מקדימין (ולא מאחרין), מתרין בהספד ובתעניות ומתנות לאביונים. אמר רבי יהודה, אימתי, מקום שנכנסין בשני ובחמישי. אבל מקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי, אין קורין אותה, אלא בזמנה:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה (מתורגם)

עשרה בטלנין. של בית הכנסת, שבטלים ממלאכתם ונוזנים משל צבור, כדי להיות מצויין תמיד בשעת התפילה בבית הכנסת:

אלו אמרו. בזמנים של מגילה אמרו מקדימים אם חל זמן קריאתה בשבת:

אבל זמן עצי הכהנים והעם. שהיו משפחות לישראל שקבועים להם ימים בכל שנה להביא עצים למקדש לצורך המערכה, ומביאים קרבן עצים עמהם עולות נדבה, אם חל להיות בשבת מאחרים ליום מחר:

ותשעה באב. והוא הדין שאר תעניות, אם חל א' מהן להיות בשבת:

וחגיגה. אם חל י"ט בשבת דוחים שלמי חגיגה למחר, שהרי יש לה תשלומים כל ז'. וכן הקהל את העם, שהיה המלך קורא בספר משנה תורה, וכל העם חייבים לבא ולהביא את טפם, כמו שכתוב (דברים לא, יב) האנשים והנשים והטף, ובשבת אי אפשר ודוחין אותו למחר:

ולא מקדימין. שעדיין לא הגיע זמן חיובם:

ותשעה באב, שאין מקדימים זמן פורענות (דאקדומי פורענות לא מקדמינן):

ד קראו את המגלה באדר הראשון ונתעברה השנה, קורין אותה באדר השני, אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגלה ומתנות לאביונים:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה (מתורגם)

אין בין אדר ראשון לאדר שני וכו'. כוונת המשנה היא שאין בין י"ד ומ"ו של אדר ראשון ל"ד ומ"ו של אדר שני, אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים, אבל לענין הספד ותענית זה וזה שווים:

משניות לפורים

מסכת מגילה פרק ראשון

ה אין בין יום טוב לשבת, אלא אכל נפש בלבד. אין בין שבת ליום הכפורים, אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בכרת:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה (מתורגם)

אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד. משנתנו בית שמאי היא, שאמרו [ביצה יב.] שאין מוציאים את הקטן ולא את הלולב ולא את הספר תורה לרשות הרבים [ביום טוב], כיון שאין בהם צורך אוכל נפש. ואין כן הלכה, אלא כדברי בית הלל, שאומרים מתוך שהותרה הוצאה לצורך אכילה הותרה נמי [גם] שלא לצורך אכילה. ויש גם דברים אחרים שאסורים בשבת ומותרים ביו"ט אע"פ שאינם צורך אוכל נפש, כגון מורידים פירות דרך ארובה ביו"ט, אבל לא בשבת:

שזה זדונו בידי אדם. שבת יש בה מיתת ב"ד:

מסכת מגילה פרק שני

א הקורא את המגלה למפרע, לא יצא. קראה על פה, קראה תרגום, בכל לשון, לא יצא. אבל קורין אותה ללועזות בלעז. והלועז ששמע אשורית, יצא:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה (מתורגם)

הקורא את המגלה למפרע לא יצא. שכתוב [אסתר ט, כח] והימים האלה נזכרים ונעשים, מה עשיית הימים אי אפשר למפרע, שא"א שיהיה חמשה עשר קודם ארבעה עשר, אף זכירה, שהיא קריאת המגילה, למפרע לא: קראה על פה. לא יצא. כתוב כאן נזכרים, וכתוב שם [שמות יז, יד] כתוב זאת זכרון בספר...כי מחה אמחה את זכר עמלק:

קראה תרגום בכל לשון לא יצא. כוונת המשנה היא שעברי שקראה תרגום ואינו מבין בל' תרגום, או בכל שאר לשון שאינו מבין, לא יצא:

אבל קורין אותה ללועזות בלעז. באותו לשון שהם מבינים. ובלבד שתהיה כתובה באותו לשון, שלא יהיה קורא על פה:

והלועז ששמע אשורית יצא. ויונית הרי הוא כאשורית לדין זה. אלא שכבר אבד אותו לשון היוני ונשתכח:

משניות לפורים

מסכת מגילה פרק שני

ב קראה סרוגינן, ומתנמנמנ, יצא. היתה כותבה, דורשה, ומגיהה, אם כן לבו, יצא. ואם לאו, לא יצא. היתה כתובה בפסם, ובסקרא, ובקומוס ובקנקנתום, על הנר ועל הדפתרא, לא יצא, עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה (מתורגם)

סירוגינן. שקרא מעט ושהה, וחזר וקרא מעט ושהה, אפילו שהה יותר מכדי לגמור את כולה, יצא:
היה כותבה כו'. כגון שכולה כתובה ומונחת לפניו וקורא פסוק פסוק במגילה המונחת לפניו וכותב אותה, שאינו יוצא ידי חובתו אלא כשקורא במגילה שכולה כתובה כבר.
אם כיון לבו. לצאת בקריאה זו:
בסם. שרש עשב שקוראים לו סמא:
בסקרא. אבן שצובעים בה אדום:
קומוס. מין שרף, ובלע"ז גומ"א:
נייר. עשוי מעשבים ע"י דבק וכותבים עליו:
דפתרא. עור שלא נשלם תקונו. דמליח וקמיח ולא עפיץ:
על הספר. על הקלף:

ג בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר, אם עתיד לחזור למקומו, קורא כמקומו. ואם לאו, קורא עמהן. ומהיכן קורא אדם את המגלה ויוצא בה ידי חובתו, רבי מאיר אומר, כלה, רבי יהודה אומר, מאיש יהודי. רבי יוסי אומר, מאחר הדברים האלה:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה (מתורגם)

בן עיר. שזמנו ב"ד: **שהלך לכרך.** שזמנו במ"ו:
אם עתיד לחזור למקומו. אם הוא בן כרך שהלך לעיר ועתיד לצאת מן העיר בליל י"ד קודם עמוד השחר, אע"פ שהוא בלילה בעיר, הואיל וביום לא יהיה בעיר אין זה אפילו פרוז ליומו, לפיכך קורא כמקומו במ"ו. אבל אם אינו עתיד לצאת משם הלילה, שעכשיו נחשב לפרוז לאותו היום, אע"פ שעתיד לחזור למחר או ליום אחר, נקרא פרוז וקורא עמהם. וה"ה לבן עיר שהלך לכרך, אם עתיד לחזור בליל ט"ו לא הוי מוקף ליומו, וקורא ביום י"ד, ואע"פ שהוא בכרך, אבל אם אין עתיד לחזור בליל ט"ו, אינו קורא ב"ד אלא ממתין וקורא עמהן. וכך מפרשים את המשנה בגמרא:
רבי מאיר אומר כולה. והלכה כר"מ:

משניות לפורים

מסכת מגילה פרק שני

ד הכל כשרין לקרות את המגלה, חוץ מחרש, שוטה, וקטן. רבי יהודה מכשיר בקטן. אין קורין את המגלה, ולא מלין, ולא טובלין ולא מזין, וכן שומרת יום פנגד יום לא תטבול, עד שתניח החמה. וכלן שעשו משעלה עמוד השחר, פשר:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה (מתורגם)

הכל כשרים לקרות את המגילה. הכל לכלול נשים:

חוץ מחרש. משנתינו ר' יוסי היא, שאמר [ברכות פ"ב מ"ג] הקורא ולא השמיע לאזניו לא יצא:

ר"י מכשיר בקטן. ואין הלכה כר' יהודה:

אין קורין את המגילה. שחייב אדם לקרוא את המגילה בלילה ולחזור ולקרא ביום. וקריאה של יום לא יהיה

אלא לאחר הנץ החמה, שכתוב [אסתר ט, כח] והימים האלה נזכרים ונעשים:

ולא מלין. שכתוב [ויקרא יב, ג] וביום השמיני ימול:

ולא טובלין ולא מזין. שכתוב בהזאה [במדבר יט, יט] והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי,

והוקשה טבילה להזאה. ורק כשטובל בז' אומרים שאין טובלין אלא ביום, ולא אומרים משחשיכה בתחילת שביעי

ראוי לטבול, אע"פ שלילה תחלת היום הוא. אבל משעבר יום ז' מותר לטבול בלילה:

משעלה עמוד השחר כשר. שהרי משעלה עמוד השחר נקרא יום, שכתוב בספר עזרא [נחמיה ד, טז] ואנחנו

עושים במלאכה ... מעלות השחר ועד צאת הכוכבים, וכתוב אח"כ [שם שם טז] והיה לנו הלילה משמר והיום

למלאכה. ולא אמרו עד הנץ החמה אלא כדי לצאת מספק לילה, לפי שאין הכל בקיאים כשיעלה עמוד השחר:

משניות לפורים

מסכת מגילה פרק שני

ה כל היום כִּשְׁר לְקִרְיַת הַמְּגִלָּה, וְלְקִרְיַת הַהֵלֶל, וְלְתַקְיַעַת שׁוֹפָר, וְלִנְטִילַת לֹוֶלֶב, וְלְתַפְלַת הַמוֹסָפִין, וְלַמוֹסָפִין, וְלוֹדוּי הַפָּרִים, וְלוֹדוּי הַמַּעֲשֵׂר, וְלוֹדוּי יוֹם הַכַּפּוֹרִים, לְסַמִּיכָה, לְשַׁחֲיטָה, לְתַנוּפָּה, לְהַגְשָׁה, לְקַמִּיצָה וְלַהֲקַטְרָה, לְמַלִּיקָה, וְלַקְבָּלָה, וְלַהֲזִיָּה, וְלַהֲשַׁקֵּית סוּטָה, וְלַעֲרִיפַת הָעֵגְלָה, וְלִטְהַרַת הַמְצָרַע:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה (מתורגם)

ולוידוי הפרים. פר כהן משיח, ופר העלם דבר של צבור, שמתודים עליהם חטאם שהביאום עליו:

ולוידוי מעשר. ביערתי הקדש מן הבית:

לסמיכה. וסמך את ידו על ראש העולה:

להגשה. מגיש את המנחה תחלה בקרן מערבית דרומית של מזבח, ואח"כ קומץ:

ולקמיצה ולהקטרה. בהקטרת קומץ מדובר, שהוא במנחה כנגד זריקת דם בזבחים, ואינה כשרה אלא ביום. אבל

הקטר חלבים ואיברים כשר כל הלילה, כמו שלומדים במשנה [מ"ו]:

לקבלה. קבלת הדם במזרק:

להזייה. הזיית פרים הנשרפים וכל חטאות הפנימיות. וזריקת דם על המזבח גם נקרא הזייה:

ו כל הליילה כִּשְׁר לְקַצִּירַת הָעֶמֶר וְלַהֲקַטֵּר חֲלָבִים וְאַבְרִים. זֶה הַכֶּלֶל, דָּבָר שֶׁמִּצְוֹתוֹ בַּיּוֹם,

כִּשְׁר כָּל הַיּוֹם. דָּבָר שֶׁמִּצְוֹתוֹ בַּלַּיְלָה, כִּשְׁר כָּל הַלַּיְלָה:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה (מתורגם)

ולהקטר חלבים ואברים. מותר תמיד של בין הערבים, שכתוב בהם [ויקרא ו, ב] היא העולה על מוקדה על

המזבח כל הלילה:

זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום. לכלול סדור שתי ביכי לבונה שנותנים על לחם הפנים:

ודבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה. לכלול אכילת פסחים שכשר כל הלילה. ולא אמרו חכמים עד חצות,

אלא כדי להרחיק את האדם מן העבירה:

משניות לפורים

מסכת מגילה פרק ג

ד ראש חודש אדר שחל להיות בשבת, קורין בפרשת שקלים. חל להיות בתוך השבת, מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת. בשנייה, זכור. בשלישית, פרה אדמה. ברביעית, החודש הזה לכם. בחמישית, חוזרין לכסדרן. לכל מפסיקין, בראשי חודשים, בחנכה ובפורים, בתעניות ובמעמדות וביום הכפורים:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה (מתורגם)

קורין פרשת שקלים. כי תשא, להודיע שיביאו שקליהם באדר, כדי שיקריבו בא' בניסן מתרומה חדשה:
מקדימין לשעבר. קוראים פרשת שקלים בשבת שלפני ר"ח. ואפילו חל ר"ח אדר בע"ש, מקדימים לשבת שעברה:
ומפסיקין בשבת הבאה. מלקרא פרשה שניה, כדי שתקרא פ' זכור בשבת הסמוכה לפורים, לסמוך מחיית עמלק למחיית המן:
בשלישית פרה אדמה. להזהיר את ישראל לטהר עצמם כדי שיעשו פסחיהם בטהרה. ואיזו היא שבת שלישית? כל שסמוכה לפורים מאחריה. וכשחל ר"ח ניסן להיות בשבת, שבת שלישית היא שבת הסמוכה לר"ח ניסן, כדי לסמוך אזהרת טהרת טמאי מתים לפסחים:
ברביעית החודש הזה. שעם פרשת הפסח:
לכסדרן. לסדר ההפטרות, שעד הנה מפטירים מעין ד' פרשיות. פרשת שקלים בן שבע שנים [מלכים ב יב:א]. פרשת זכור פקדתי את אשר עשה לך עמלק [שמואל א ט:ב]. פרשת פרה וזרקתי עליכם מים טהורים [יחזקאל לו, טז]. פרשת החודש בראשון באחד לחודש [יחזקאל מה, יח]. מכאן והלה חוזר להפטיר מעין פרשת היום:
לכל מפסיקין. שאין מפטירים מעין הפרשה, אלא מעין המאורע:

ה בפסח קורין בפרשת מועדות של תורת כהנים. בעצרת, שבועה שבעות. בראש השנה, בחדש השביעי באחד לחודש. ביום הכפורים, אחרי מות. ביום טוב הראשון של חג קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים, ובשאר כל ימות החג בקרבנות החג:

והיום נוהגים, ברה, וה' פקד את שרה [בראשית כא], דבר"ה נפקדה שרה, ומפטירים בחנה [ש"א א]. שגם היא נפקדה ברה. ביו"ט שני, בעקידה [בראשית כב], ומפט' הבן יקיר לי [ירמיה לא]...שבת שחל להיות בחולו של מועד, בין בפסח בין בסוכות, קוראים ראה אתה אומר אלי [שמות לג], ומפט', בפסח, העצמות היבשות [יחזקאל לז], ובסוכות, ביום בא גוג [יחזקאל לח], שמסורת בידינו שתחיית המתים עתידה להיות בפסח, ומלחמות גוג ומגוג בסוכות:

משניות לפורים

מסכת מגילה פרק ג

ו בַּחֲנֻכָּה, בְּנִשְׂאִים. בְּפוּרִים, וַיָּבֵא עֲמֶלֶק. בְּרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים, וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשִׁיכֶם. בְּמַעֲמָדוֹת, בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. בְּתַעֲנִיּוֹת, בְּרִכּוֹת וּקְלָלוֹת. אֵין מְפָסִיקִין בְּקְלָלוֹת, אֲלֵא אֶחָד קוֹרֵא אֶת כָּלן. בְּשָׁנֵי וּבְחֻמֵּי שָׁנֵי וּבְשַׁבַּת בְּמִנְחָה, קוֹרִין כְּסֻדְרָן וְאֵין עוֹלִין לָהֶם מִן הַחֲשֵׁבוֹן, שְׁנֵאמַר, (ויקרא כג) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מִצְוֵי יְיָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מִצְוֹתַן שִׁיהוּ קוֹרִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזִמְנוֹ:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה (מתורגם)

במעמדות במעשה בראשית. שבשביל הקרבנות נחיימו שמים וארץ. וסדר קריאתן מפורש במסכת תענית בפרק אחרון:

ברכות וקללות. אם בחקותי (ויקרא כו, ג). להודיע שעל עסקי החטא באה פורענות לעולם, ויחזרו בתשובה וינצלו מצרתם:

כסדרן. בסדר פרשת היום:

ואין עולין להם מן החשבון. כשיגיע יום שבת יחזרו ויקראו מה שקראו בעשני ובחמישי ובשבת במנחה:

שנאמר וידבר משה. על כל המשנה נאמר, ללמוד מכאן שמצוה לקרא בכל המועד מענין המועד:

משניות לפורים

מסכת מגילה פרק ד

א הקורא את המגלה עומד ויושב, קראה אחד, קראה שנים, יצאו. מקום שנהגו לברך, יברך. ושלא לברך, לא יברך. בשני ובתמישי ובשבת במנחה, קורין שלשה. אין פותחין ואין מוסיפין עליהן, ואין מפטירין בנביא. הפותח והחותם בתורה, מברך לפניו ולאחריה:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה (מתורגם)

הקורא את המגילה עומד ויושב. רצה עומד רצה יושב:

קראה שנים. ביחד,

יצאו. ולא אומרים שני קולות אין נשמעים כאחד, דכיון דחביבא להו יהבי דעתייהו [כיון שחביב להם שמים לב]:

מקום שנהגו לברך. אחריה, יברך. אבל לפניו, חייב לברך בכל מקום שלש ברכות, על מקרא מגילה, ושעשה

נסים, ושהחיינו. בין בלילה בין ביום. שקריאה של יום עיקר שכתוב [אסתר ט, כח] והימים האלה נזכרים ונעשים.

ויש אלו שאומרים שכיון שבירך שהחיינו בלילה לא יברך ביום שהחיינו, וכך מסתבר:

ואין מוסיפין עליהן. שלא יקשה לצבור, מפני שהן ימי מלאכה. ושבת במנחה גם סמוך לחשיכה הוא, שהרי כל

היום היו רגילים לדרוש. ובגלל זה גם אין מפטירים:

הפותח והחותם בתורה מברך לפניו ולאחריה. המתחיל לקרוא בתורה ראשון, מברך לפניו. והאחרון,

החותם שהוא המשלים, מברך לאחריה. וכל שאר הקוראים בתורה, אין מברכים לא לפניו ולא לאחריה. והיום נהגו

שכולם מברכים לפניו ולאחריה, גזירה משום הנכנסים ולא שמעו הראשון שבירך לפניו, ויאמרו אין ברכה בתורה

לפניה, ומשום היוצאים ולא ישמעו החותם מברך לאחריה, והראשונים לא ברכו, ויאמרו אין ברכה בתורה לאחריה:

משניות לפורים

מסכת מגילה פרק ד

ב בראשי חֲדָשִׁים וּבְחֵלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, קוֹרִין אֲרֵבָעָה. אֵין פּוֹחֲתִין מֵהֵן וְאֵין מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן, וְאֵין מְפַטְרִין בְּנִבְיָא. הַפּוֹתֵחַ וְהַחוֹתֵם בַּתּוֹרָה, מְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. זֶה הַכֶּלֶל, כָּל שֵׁשׁ בּוֹ מוֹסֵף וְאֵינוֹ יוֹם טוֹב, קוֹרִין אֲרֵבָעָה. בְּיוֹם טוֹב, חֲמִשָּׁה. בְּיוֹם הַכַּפּוֹרִים, שֵׁשָׁה. בְּשַׁבָּת, שִׁבְעָה. אֵין פּוֹחֲתִין מֵהֵן, אֲבָל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן, וּמְפַטְרִין בְּנִבְיָא. הַפּוֹתֵחַ וְהַחוֹתֵם בַּתּוֹרָה, מְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה (מתורגם)

וְאֵין מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן. דבראשי חדשים ובחולו של מועד גם יש בטול מלאכה, שמלאכת דבר האבד מותרת: **בִּי"ט ה'.** דכל דמפי ליה מלתא מחבריה, מפי ליה גברא [שכל שיש לו דבר נוסף על חברו, מוסיפים לו עוד עולה]. הלכך בראשי חדשים ובמועד, שיש קרבן מוסף, קוראים ד'. יו"ט, שיש בטול מלאכה, קוראים חמשה. ויוה"כ, ששי בו עונש כרת, קוראים ששה. שבת, שיש בו חיוב סקילה, קוראים שבעה:

הלכות פורים

מבוסס על קצוש"ע סימן קמ - קמב

1. שבת שלפני ראש-חודש אדר הסמוך לניסן, היא שבת פרשת שקלים. ואם חל ראש-חודש בשבת, אזי היא שבת שקלים. ומוציאים שלשה ספרי תורה, בראשון קוראים בפרשת השבוע. בשני, קוראים בשל ראש-חודש, ובשלישי, קוראים מפטיר בפרשת שקלים, ומפטירים הפטרת שקלים.

2. שבת שלפני פורים הוא שבת פרשת זכור. והשבת שלפני ראש-חודש ניסן, היא שבת פרשת החודש. ואם חל ראש-חודש בשבת, אז היא פרשת החודש, ודינה כמו ראש-חודש אדר שחל בשבת. והשבת שלפני פרשת החודש, היא שבת פרשת פרה.

3. יש אומרים, כי פרשת זכור ופרשת פרה, חגבים לקרוא אותן מדאורייתא. ואין קוראים בהם קטן למפטיר. ובני הישובים שאין להם מנגן, צריכים שיבואו למקום שיש בו מנגן. ואם אי אפשר להם, לכל-הפחות יקראו אותן בנגינות פראוי.

4. משנכנס אדר, מרבים בשמחה. וישראל שיש לו דין ודברים עם גוי, ישפט עמו באדר.

5. בימי מרדכי ואסתר, נקהלו היהודים בשלשה עשר לחודש אדר לעמוד על נפשם ולהנקים מאויביהם, והיו צריכים לבקש רחמים מאת ה' יתברך שמו, שיעזרם. ומצינו שבאשר היו ישראל במלחמה, התענו שיעזרם ה'. וגם משה רבנו עליו השלום, ביום שנלחם עם עמלק, התענה. ואם כן, יש להניח גם אז בימי מרדכי ואסתר, התענו ביום שלשה עשר באדר. ולכן קבלו עליהם כל ישראל יום זה לתענית צבור. ונקרא תענית אסתר, כדי לזכר שהבורא יתברך שמו, רואה ושומע תפלת כל איש בעת צרתו, באשר יתענה וישוב אל ה' בכל לבבו, כמו שעשה לאבותינו בימים ההם. ומכל מקום אין תענית זו חובה כל כך כמו ארבע התעניות שכתובות במקרא, ולכן יש

הלכות פורים

להקל בה בעת הצרף, כגון מעברות ומיניקות או אפלו חולה קצת בכאב עינים, שאם מצטערים הרבה, לא יתענו. וכן יולדת כל שלשים יום, וכן חתן בתוך שבועת ימי המשטה שלו, אינן צריכין להתענות, ויפרעו את התענית אחר כך. אבל שאר הבריאים, לא יפרשו מן הצבור. ואפלו מי שהולך בדרך וקשה עליו התענית, מכל מקום צריך להתענות.

6. ביום ארבעה עשר לחדש אדר, הוא פורים. ואם חל פורים ביום ראשון, מקדימים להתענות ביום החמישי.

7. לכבוד המגילה, יש ללבוש בגדי שבת מבגרב. ערבית, לאחר שמונה-עשרה וקוראים את המגילה. אחר כך אומרים ואתה קדוש וגו', שהוא במזמור למנצח על אילת השחר, שנאמר על אסתר, ויש נאמר, א- להי אקרא וגו', שנאמר על מקרא מגילה, שאמר רבי יהושע בן לוי, חיב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר, א- להי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי, וכתוב אחריו ואתה קדוש וגו'.

8. נוהגים לתן קדם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, זכר למחצית השקל שהיו נותנים באדר לצרף קרבנות הצבור. ומנהג לתן שלש מחציות, משום שבפרשת כי תשא כתיב שלש פעמים תרומה. ונותנין בערב לפני קריאת המגילה, ומחלקין אותם לעניים. קטן, פטור. ואם אביו נתן בשבילו פעם אחת, חיב לעולם. בן שלש-עשרה שנה, יש אומרים שחיב, ויש אומרים שפטור, עד שיהיה בן עשרים.

9. בפורים, ערבית שחרית ומנחה, אומרים על הנסים, ואם שכח: אם נזכר קדם שאמר את השם מן ברפת הטוב שמך, חוזר ומתחיל על הנסים. אבל אם לא נזכר עד לאחר

הלכות פורים

שֶׁאָמַר אֶת הַשֵּׁם, גּוֹמֵר אֶת הַבְּרָכָה וְאֵינוֹ חוֹזֵר. וְאִם שָׁכַח בְּבִרְכַּת הַמְּזִזוֹן וְלֹא נִזְכַּר עַד לְאַחַר שֶׁאָמַר אֶת הַשֵּׁם מִחֲתִימַת הַבְּרָכָה, שֶׁאָמַר, בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֵינוֹ חוֹזֵר. אֲךָ בְּתוֹךְ הַרְחָמָן יֹאמַר, הַרְחָמָן הוּא יַעֲשֶׂה לָנוּ נִסִּים וְנִפְלְאוֹת, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה לְאַבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בְּזַמַּן הַזֶּה בַּיָּמֵי מְרֹדְכִי וְכוּ'.

10. חֵיב כָּל אָדָם, בֵּין אִישׁ בֵּין אִשָּׁה, לְשִׁמְעַע קְרִיאַת הַמְּגִילָה בְּלֵילָה וּבַיּוֹם. וְגַם אֶת הַקְּטָנִים חֵיבִים לְחַנֵּךְ אוֹתָם שֶׁיִּשְׁמְעוּ קְרִיאַת הַמְּגִילָה. וּמְכַל מְקוּם לֹא יָבִיאוּ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת קְטָנִים בְּיוֹתֵר, שֶׁמִּבְּלִבְלִים דַּעַת הַשּׁוֹמְעִים.

11. מְגִילָה שֶׁל לַיְלָה, אֲסוּר לְקִרְוֹת קִדָּם צֵאת הַכּוֹכָבִים, אֶף-עַל-פִּי שֶׁמִּצְטַעֵר הַרְבֵּה מִחֲמַת הַתַּעֲנִיָּת. אֲךָ יָכוֹל לְטַעַם קִצַּת קִדָּם הַמְּגִילָה, כְּגוֹן קֶפֶה וְכַדוּמָה, כְּדִי לְהַתְחַזֵּק מְעַט מִחֻלְשַׁת הַתַּעֲנִיָּת.

12. מִצְוָה מִן הַמִּבְחָר לְשִׁמּוֹעַ אֶת הַמְּגִילָה בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת בְּמְקוֹם שֶׁיֵּשׁ רַב אֲנָשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁבָּרַב עִם הַדָּרַת מֶלֶךְ. וְלִכְל הַפְּחוֹת יִשְׁתַּדֵּל לְשִׁמְעַע אוֹתָהּ בְּמִנְיָן עֲשָׂרָה. וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לְקִרְוֹתָהּ בְּמִנְיָן, יִקְרָא אוֹתָהּ כָּל יַחִיד מִתּוֹךְ מְגִילָה כְּשֶׁרָה עִם הַבְּרָכוֹת שֶׁלְפָנֶיהָ. וְאִם אֶחָד יוֹדֵעַ לְקִרְוֹתָהּ וְהִשְׁאָר אֵינָם יוֹדְעִים, יִקְרָא זֶה שְׂיוֹדֵעַ, וְהֵם יִשְׁמְעוּ וְיוֹצְאִין, אֶף-עַל-פִּי שֶׁאֵינָם עֲשָׂרָה. אֲבָל בְּרָכָה שֶׁלְאַחֲרֶיהָ, אֵין אוֹמְרִים רַק בְּעֲשָׂרָה. וְאֲךָ בְּלֹא שֵׁם וּמְלָכוֹת, יָכוֹל גַּם יַחִיד לְאַמְרָה.

13. מְנַהֵג בְּכָל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקּוֹרָא אֵינוֹ קוֹרָא מִתּוֹךְ מְגִילָה כְּרוּכָה, אֲלָא פּוֹשֵׁט אוֹתָהּ וְכוּפֵלָה דָף עַל דָף כְּמוֹ אֲגָרַת, מִפְּנֵי שֶׁנִּקְרָאת אֲגָרַת הַפּוֹרִים, אֲבָל הַשּׁוֹמְעִים, אֵינָם צָרִיכִים לְפָשְׁטָהּ.

הלכות פורים

14. הקורא את המגילה, בין ביום בין בלילה, מברך לפניה שלש ברכות, על מקרא מגילה, שעשה נסים, ושהחנינו. ולאחר קריאתה, כורכה בלה ומניחה לפניו, ומברכים ברכת הרב את רבנו וכו'. **אם אבל קורא את המגילה, יברך אחר את הברכות, משום ברכת שהחנינו.**

15. בברכת שהחנינו של יום, יכינו גם על מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים וסעודת פורים. וכן שליח-הצבור, צריך שיכון להוציא את הצבור על מצות אלו.

16. הקורא את המגילה, צריך לכוון להוציא את כל השומעים. וגם השומע צריך לכוון לצאת ולשמע כל תבה ותבה, שאפילו אם רק תבה אחת לא שמע, אינו יוצא. ולכן צריך הקורא להשגיח מאד, שבשעה שמרעישים ומבלבלים בהפאת המון, ישתק עד יעבר הרעש לגמרי. ומכל מקום ראוי ונכון שיהיה לכל אחד מגילה כשרה, כדי שיאמר בעצמו מלה במלה בלחש, פן לא ישמע תבה אחת מן הקורא. וכן כל אשה חכמת לב שעומדת בעזרת נשים, אם אפשר, מה טוב להיות לה מגילה כשרה לקרות מתוכה, כי שם קשה לשמע, והנשים חיבות כמו האנשים.

17. הקורא צריך שיאמר את עשרת בני המון וגם תבת עשרת, הכל בנשמה אחת, להודיע שכלם נהרגו ונתלו כאחד. ונוהגין לכתחלה לומר מן חמש מאות איש, הכל בנשימה אחת. ובדיעבד, אפילו הפסיק בין עשרת בני המון, יצא. **כשאומר הקורא בלילה הוא נדדה וגו', יגביה קולו, כי שם מתחיל עקר הנס. וכשאומר האגרת הזאת, ינענע את המגילה.**

הלכות פורים

18. מי שיש לפניו מגילה פסולה או חמש, לא יקרא עם שליח-הצבור. כי אם הוא קורא, אינו יכול לכוון לשמע מן שליח-הצבור. ואפלו אם הוא יכון, אולי ישמע אחר מה שהוא קורא, ולא יכון לקריאת שליח-הצבור. וכן לא יסיע שום אדם בעל-פה לשליח-הצבור. ולכן אותן ארבעה פסוקי גאלה שאומרים הקהל בקול רם, צריך שליח-הצבור לחזור ולקרותם מתוך המגילה הכשרה.

19. מי שכבר יצא בקריאת המגילה, וקורא להוציא אחר, אם זה שצריך לצאת יודע בעצמו לברך את הברכות, יברך בעצמו. ואם היא אשה, טוב יותר שהקורא יברך, ואומר, אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמע מגילה.

20. בשבת (שאינו פורים) מתרים לטלטל את המגילה. ומכל מקום אם חל פורים ביום הראשון, אין להביא בשבת את המגילה לבית-הכנסת, ואפלו בעיר שהיא מתקנת בערב, משום מכין משבת לחל.

21. צבור שאין להם שליח-צבור שיוכל לקרוא את המגילה עם הטעמים כראוי, יכול לקרוא גם בלא טעמים, רק שיקרא את התבות כראוי, שלא ישתנה הענין. ויכולים לעשות במגילה נקודות וטעמים, שיקרא בהגון, כיון שהיא שעת הדחק, וכך עדיף ממה שיקרא אחד מתוך החמש בלחש, שזה הקורא מתוך החמש, אפלו הוא קורא בלחש, אינו יכול לכוון דעתו שישמע משליח-הצבור, ונמצא שקרא רק מתוך החמש, ואינו יוצא..

22. צבור שאין להם מגילה כשרה כדינה, מכל מקום אם היא פתובה על קלף כהלכתה, רק שחסרות איזו תבות באמצעה, כיון שלא חסר בה ענין אחד שלם, יכולין לקרות מתוכה עם הברכות, והטעות יקרא הקורא בעל-פה, או יאמר לפניו בלחש

הלכות פורים

מתוך

החמש. אבל אם אין מגילה כלל או שחסר בה ענין אחד שלם או שחסר בה בתחלה או בסוף, קורין מתוך החמש כל אחד בפני עצמו ואין מברכין. ויחיד שאין לו רק מגילה פסולה, קורא בה בלא ברכות.

23. שחרית, משכימין לבית-הכנסת. לאחר שמונה-עשרה אומרים חצי קדיש וקוראים בתורה בפרשת ויבא עמלק, ולאחר שמכניסין את ספר-התורה, קוראים את המגילה. לאחר ברכה אחרונה אין אומרים בשחרית אשר הניא. ולאחר שסיים הא-ל המושיע, אומרים שושנת יעקב וכו'. ואין לחלוץ את התפלין עד לאחר קריאת המגילה, **שכתוב בה, ויקר, ודורשים, אלו תפלין. אם יש מילה, מלין קדם קריאת המגילה, שכתוב וששון, ודורשים, זו מילה.**

24. עיר שהיא מקפת חומה מימות יהושע בן-נון, קוראים בה בחמשה עשר.

25. חיב כל אדם לשלוח לכל הפחות לאדם אחד שתי מנות, שכתוב ומשלוח מנות איש לרעהו, שזה שתי מתנות לאחד. וכל המרבה לשלוח מנות לרעים, הרי זה משבח. ומכל מקום מוטב להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובמשלוח מנות לרעים, כי אין שמחה גדולה ומפארת לפני הקדוש ברוך-הוא אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות. והמשמח לב האמללים האלו, דומה לשכינה, שנאמר, להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדבאים.

26. לא נקרא מנות אלא דבר שראוי לאכול כמות שהוא בלי תקון, כגון בשר ודגים מבשלים ולא חיים, או מיני מתיקה או פרות, או פוס יין וכיוצא בהם.

הלכות פורים

27. כל אדם, אפלו עני שבישראל המקבל צדקה, חייב לתן לכל הפחות שתי מתנות לשני עניים, מתנה אחת לכל אחד, שכתוב, ומתנות לאביונים, שזה שתי מתנות לשני עניים. ואין מדקדקים במעות פורים, אלא כל הפושט יד ליטול, נותנים לו. ומי שהוא במקום שאין שם עניים, יעבב את המעות אצלו, עד שיזדמנו לו עניים או ישלחם להם.

28. נשים חייבות במשלוח מנות ומתנות לאביונים. משלוח מנות, תשלח אשה לאשה ואיש לאיש. אבל מתנות לאביונים, יכולה גם אשה לשלוח לאיש, וכן בהפך. קצת נשים סומכות על בעליהן שהם שולחים גם בשבילן, ואינו נכון, אלא יש להחמיר.

29. חייבים לאכול ולשתות ולשמוח בפורים. גם בליל ארבעה עשר ישמח וירבה קצת בסעודה. וכשחל במוצאי שבת, אף שצריך לעשות בשבת סעודה שלישית, ימעט קצת באכילתו ביום, לתן מקום לסעודת ליל פורים. ומכל מקום בסעודה שעושים בלילה, אין יוצאים ידי חובתן, שעקר הסעודה מצותה שתהא ביום, שכתוב ימי משתה. ויש להדליק נרות דרך שמחה ויום-טוב גם כשעושים הסעודה ביום. וגם בליל חמשה עשר, צריך לשמוח קצת. גם מתנות לאביונים ומנות לרעהו, צריך להיות ביום.

30. מתפללים מנחה בעוד היום גדול, ועושין את הסעודה לאחר מנחה. וצריכין לעשות על-כל-פנים רב הסעודה ביום. וכשחל בערב שבת, עושין אותה בשחרית, מפני כבוד שבת. וטוב לעסק קצת בתורה קדם שמתחיל הסעודה. וסמך לדבר, ליהודים היתה אורה, ודורשים, אורה, זו תורה.

הלכות פורים

31. כיון שכל הנס היה על ידי הנין, ושתי נטרדה במשתה הנין ובאה אסתר במקומה, וכן ענין המן ומפלתו היה על ידי יין, לכן חיבו רבותינו זכרונם לברכה, להשתפר ביין, ואמרו, חגיב אנש לבסוימי בפורגא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. ולפחות ישתה יותר מהרגלו, כדי לזכר את הנס הגדול, וישן. ומתוך שישן, אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי. ואולם מי שהוא חלוש בטבעו, וכן מי שיודע בעצמו שעל ידי כן יזלזל חס-ושלום באיזו מצוה, בברכה, או בתפלה, או שיבוא חס-ושלום לקלות-ראש, מוטב שלא ישתפר, וכל מעשיו יהיו לשם-שמים.

32. אין לעשות מלאכה בפורים. ומי שעושה בו מלאכה, אינו רואה מאותה מלאכה סימן ברכה לעולם. ועל ידי אינו יהודי, מתר. ומתר לעסק בפרקמטיא. וכן מתר לכתב אפלו אגרת שלום, וכן חובותיו וכל דבר שאינו צריך עיון גדול, וכל-שכן לכתב דבר מצוה או לעשות שאר דבר מצוה. וכן לצרף פורים, מתר לעשות אפלו מלאכות גמורות.

33. יום חמשה-עשר באדר נקרא אצלנו שושן פורים. אין אומרים בו תחנון, ולא אל ארץ אפים, ולא למנצח. ואסור גם כן בהספד ותענית. ונוהגין בו קצת משתה ושמחה, אבל אין אומרים על הנסים.

34. יום ארבעה עשר וחמשה עשר שבאדר הראשון גם כן אין אומרים בהם לא תחנון, ולא אל ארץ אפים, ולא למנצח, ואסורין בהספד ותענית. וביום ארבעה עשר, מרבים קצת בסעודה.

דברי חז"ל לפורים

1. אמר ריש לקיש גלוי וידוע לפני הקב"ה שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל,

לפיכך הקדים שקליהם (מחצית השקל) לשקליו, היינו דכתיב באחד באדר משמיעין

על השקלים. (ילקוט שמעוני אסתר ג)

2. שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור

כליה? אמר להם אמרו אתם, אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע, אם כן

שבשושן יהרגו שבכל העולם כולו אל יהרגו! אמרו לו אמור אתה, אמר להם מפני

שהשתחוו לצלם, אמרו לו וכי משוא פנים יש בדבר? אמר להם הם לא עשו אלא

לפנים אף הקב"ה לא עשה עמהן אלא לפנים (מגילה יב).

3. המן מן התורה מניין? המן העין, אסתר מן התורה מניין? ואנכי הסתר אסתיר,

מרדכי מן התורה מניין? דכתיב מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא (חולין קל"ט):

המן־העץ אשר צויתיה לבלתי אכל־ממנו אכלת (בראשית ג:יא)
ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל־הרעה אשר עשה כי פנה אל־אלהים אחרים
(דברים לא:יח)
ואתה קח־לך בשמים ראש מ־דָרור (שמות ל:כג)

דברי חז"ל לפורים

4. תניא ר' אליעזר אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר ויאמר המן בלבו, ר' עקיבא אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל רואיה, ר"מ אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר ויודע הדבר למרדכי, רבי יוסי בן דורמסקית אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר ובכזה לא שלחו את ידם, אמר שמואל אי הואי התם הוה אמינא מלתא דעדיפא מכולהו שנאמר קימו וקבלו קימו למעלה מה שקיבלו למטה, אמר רבא לכולהו אית להו פירכא לבר מדשמואל דלית ליה פירכא, דרבי אליעזר סברא הוא דלא הוה איניש דחשיב למלכא כוותיה והאי כי קא מפיש טובא ואמר אדעתיה דנפשיה קאמר, דר"ע דלמא כר' אלעזר דאמר מלמד שכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו, והא דרבי מאיר דלמא כרבי חייא בר אבא דאמר בגתן ותרש שני טרשיים היו, והא דרבי יוסי בן דורמסקית דלמא פריסתקי שדור, דשמואל ודאי לית ליה פירכא.... רבי יוסף אמר מהכא וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים, רב נחמן בר יצחק אומר מהכא וזכרם לא יסוף מזרעם (מגילה ז).

רש"י

ויאמר המן בלבו. מנא ידעו כותבי המגילה שכך אמר בלבו חלל רוח הקודש נגלה עליהם: ויודע הדבר למרדכי. מי גלה לו רוח הקודש שרם עליו: ובכזה לא שלחו את ידם. היאך ידעו מה עשו הרחוקים: מפיש ואמר טובא. יציאו לבוש מלכות אדעתא דנפשיה קאמר שמע מינה זאת היתה בלבו: נדמתה לו כאומתו. והיו אומרים צפיהם זו משלנו היא: דרבי חייא בר אבא. לקמן בפירקין: פריסתקי שדור. שלוחים שלחו להם למרדכי ואסתר שלא נגענו בציזה שלא ירע למלך: לא יעברו. מנא ידע את העתיד:

דברי חז"ל לפורים

5. כי נפול תפול לפנינו. דרש ר' יהודה בר אלעאי שתי נפילות הללו למה, אמרו לו

אומה זו משולה לכוכבים ומשולה לעפר, כשהם יורדים יורדים עד עפר, וכשהם

עולים עולים עד הכוכבים, אם מזרע היהודים. כשיעצנו לו לצלבו לא היינו סבורים

שהיה מן המיחדים להקב"ה, אבל עכשו שהוא מזרע היהודים מאותם שנפלו לכבשן

האש ונצולו ומאותם שנפלו לגוב אריות, לא תוכל לו (ילקוט שמעוני פרק ו)

6. ת"ר ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל ולא פחתו ולא

הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה, מאי דרוש? אמר רבי חייא בר

אבין אמר רבי יהושע בן קרחה ומה מעבדות לחירות אמרי' שירה ממיתה לחיים לא

כל שכנ! אי הכי הלל נמי נימא, לפי שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ.

יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ היכי אמרינן שירה? כדתניא עד שלא נכנסו

ישראל לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו

כל הארצות לומר שירה. רב נחמן אמר קרייתא זו הלילא, רבא אמר בשלמא התם

הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה אלא הכא הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש? אכתי

עבדי אחשורוש אנן! בין לרבא בין לר"נ קשיא והא תניא משנכנסו לארץ לא

הוכשרו כל הארצות לומר שירה כיון שגלו חזרו להכשירן הראשון (מגילה יד).

דברי חז"ל לפורים

7. ותאמר אסתר אם על המלך טוב יבא המלך והמן היום: שנו רבותינו מה ראתה

אסתר שזימנה את המן? רבי אלעזר אומר פחים טמנה לו ללכדו שנאמר יהי

שלחנם לפניהם לפח ולשלומים למוקש, רבי יהודה אומר כדי שלא יכירו בה שהיא

יהודית, רבי נחמיה אומר כדי שלא יאמרו ישראל אחות יש לנו בבית המלך ויסחו

את דעתם מן הרחמים (ילקוט שמעוני פרק ה)

8. ויתצבו בתחתית ההר: א"ר אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה

עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם

תהא קבורתכם. א"ר אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא. אמר רבא אך על

פי כן הדור קבלוה בימי אחשורוש דכתיב קימו וקבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר

(שבת פח.)

גיגית. קוצא שמטילין צה שכה:

מודעא רבה. שאס יזמינס לדין למה לא קיימתס מה שקבלתס עליכס יש להס תשובה שקבלוה צאונס:

צימי אחשורוש. מאהבת הנס שנעשה להס:

דברי חז"ל לפורים

9. ימי משתה ושמחה. תנא רבי אליעזר אומר אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל

ושותה או יושב ושונה. רבי יהושע אומר חלקהו חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית

המדרש, אמר רבי אלעזר הכל מודים בעצרת דבעינן לכם יום שנתנה בו תורה,

אמר רבא הכל מודים בשבת דבעינן לכם דכתיב וקראת לשבת עונג. אמר רב יוסף

הכל מודים בפורים דבעינן לכם דמעיקרא להכי איתקון דכתיב ימי משתה ושמחה,

מר בריה דרבינא כולא שתא יתיב בתעניתא לבר מעצרתא ופוריא ומעלי יומא

דכפורי. עצרת יום שנתנה בו תורה, פורים דמעיקרא להכי איתקון. מעלי יומא

דכפורי דתני רבי חייא בר רב מדפתי ועניתן את נפשותיכם בתשעה לחדש, וכי

בתשעה מתענין והלא אין מתענין אלא בעשירי, אלא לומר לך כל האוכל ושותה

בתשעה בו כאלו התענה תשיעי ועשירי: (ילקוט שמעוני פרק ט)

מושגים לפורים

מושגים ממסכת מגילה

פרק א משנה א

1. כִּרְכִיךְ הַמְקַפֵּיךְ חוֹמָה מִימֹת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן

2. שֶׁהַכִּפָּרִים מְקַדְמִין לְיוֹם הַכִּנְיָסָה

פרק א משנה ב

3. גזירה שמא [אוכי] יטלנה בידו ויעבירנה ד' אמות ברשות הרבים

4. 'ולא יעבור'

פרק א משנה ג

5. אקדומי פורענותא לא מקדמינן [אין מקדימים זמן פורענות]

פרק א משנה ד

6. אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגלה ומתנות לאביונים

פרק א משנה ה

7. אין בין יום טוב לשבת, אלא אכל נפש בלבד

8. מתוך שהותרה הוצאה לצורך אכילה הותרה נמי (גם) שלא לצורך אכילה

פרק ב משנה א

9. אבל קורין אותה ללועזות בלעז. והלועז ששמע אשורית, יצא

מושגים לפורים

פרק ב משנה ב

10. אם כּוֹן לְבוֹ, יֵצֵא. וְאִם לְאוּ, לֹא יֵצֵא

פרק ב משנה ג

11. אם עֲתִיד לְחַזֹּר לְמִקוּמוֹ, קוֹרֵא כְּמִקוּמוֹ. וְאִם לְאוּ, קוֹרֵא עֲמֻקָּה

פרק ב משנה ד

12. הַכֹּל כְּשֶׁרִין לְקִרוֹת אֶת הַמְּגִלָּה, חוּץ מִחֶרֶשׁ, שׁוֹטָה, וְקֶטֶן

13. הַקּוֹרֵא וְלֹא הַשְּׁמִיעַ לְאֲזִנָּיו לֹא יֵצֵא

14. וְכֹלֵן שֶׁעָשׂוּ מִשְׁעָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר, כְּשֶׁר

פרק ב משנה ו

15. דְּבַר שֶׁמְצֹוֹתוֹ בַּיּוֹם, כְּשֶׁר כָּל הַיּוֹם. דְּבַר שֶׁמְצֹוֹתוֹ בַּלַּיְלָה, כְּשֶׁר כָּל הַלַּיְלָה:

16. לֹא אָמְרוּ חַכְמִים עַד חֲצוֹת, אֲלֵא כַּדִּי לְהַרְחִיק אֶת הָאָדָם מִן הָעֲבִירָה

פרק ג משנה ד

17. לְכֹל מִפְּסִיקִין, בְּרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים, בְּחֻנְכָּה וּבְפוּרִים, בְּתַעֲנִיּוֹת וּבְמַעֲמָדוֹת וּבַיּוֹם הַכְּפוּרִים

18. כַּדִּי שִׁיקְרִיבוּ בֵּא' בְּנִיסָן מִתְרוּמָה חֲדָשָׁה

19. לְסִמּוּךְ מַחֲיִית עֲמֶלֶק לְמַחֲיִית הַמֶּן

מושגים לפורים

פרק ג משנה ו

20. אין מפסיקין בקללות, אלא אחד קורא את כלן

21. בשני ובחמישי ובשבת במנחה, קורין כסדרן ואין עולין להם מן החשבון

22. וידבר משה את מעדי י-י אל בני ישראל, מצותן שיהו קורין כל אחד ואחד בזמנו

פרק ד משנה א

23. דכיון דחביבא להו יהבי דעתייהו (כיון שחביב להם שמים לב)

24. גזירה משום הנכנסים...ומשום היוצאים

פרק ד משנה ב

25. שמלאכת דבר האבד מותרת

26. דכל דטפי ליה מלתא מחבריה, טפי ליה גברא (שכל שיש לו דבר נוסף על חבירו,

מוסיפים לו עוד עולה)

מושגים לפורים

מושגים מהלכות פורים

1. משנכנס אדר מרבים בשמחה
2. זכר למחצית השקל
3. ברוב עם הדרת מלך
4. ימי משתה
5. אם לא נזכר עד לאחר שאמר את השם גומר את הברכה ואינו חוזר
6. אגרת הפורים
7. והמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה
8. אין מדקדקים במעות פורים
9. מעוברות ומניקות או אפילו חולה קצת ככאב עינים, שאם מצטערים הרבה לא יתענו
10. הקטנים חייבים לחנך אותם
11. צריך לכוין להוציא, צריך לכוין לצאת

מושגים לפורים

12. לא נקרא מנות אלא דבר שראוי לאכול כמות שהוא
13. פרשת זכור ופרשת פרה חייבים לקרותם מדאורייתא
14. ויפרעו את התענית אחר כך
15. הבריאים לא יפרשו את עצמם מן הצבור
16. חייב אדם לקרות את המגלה בלילה ולשנותה ביום
17. ישמעו ויצאים אע"פ שאינם עשרה
18. מכין משבת לחול
19. ויקר, אלו תפילים.. וששון, זו מילה... אורה, זו תורה
20. חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. ולפחות
ישתה יותר מהרגלו
21. יקרא את התיבות כראוי שלא ישתנה הענין
22. חסר בה ענין שלם - יקרא בלי ברכות

מושגים לפורים

23. העושה בו מלאכה אינו רואה סימן ברכה לעולם

24. אין מערבים שמחה בשמחה

מושגים לפורים

מושגים מדברי חז"ל

1. גלוי וידוע לפני הקב"ה שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים

שקליהם (מחצית השקל) לשקליו (ילקוט שמעוני אסתר ג)

2. מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה? מפני שנהנו

מסעודתו של אותו רשע - מפני שהשתחוו לצלם (מגילה יב.)

3. המן מן התורה מניין? המן העין, אסתר מן התורה מניין? ואנכי הסתר אסתיר,

מרדכי מן התורה מניין? דכתיב מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא (חולין קל"ט):

4. אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר קימו וקבלו קימו למעלה מה שקיבלו למטה

(מגילה ז.)

5. כי נפול תפול לפניו. אומה זו משולה לכוכבים ומשולה לעפר, כשהם יורדים יורדים

עד עפר, וכשהם עולים עולים עד הכוכבים (ילקוט שמעוני פרק ו)

מושגים לפורים

6. א. לפי שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ

ב. משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה...כיון שגלו חזרו

להכשירן הראשון

ג. קרייתא זו הלילא

ד. הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה אלא הכא הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש?

אכתי עבדי אחשורוש אנן! (מגילה יד.)

7. כדי שלא יאמרו ישראל אחות יש לנו בבית המלך ויסחו את דעתם מן הרחמים

(ילקוט שמעוני פרק ה)

8. מלמד שכפה הקב"ה עליהם את החר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים

התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. על פי כן הדור קבלה בימי אחשורוש

דכתיב קימו וקבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר (שבת פח.)

9. ימי משתה ושמחה. אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה.

רבי יהושע אומר חלקהו חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית המדרש, הכל מודים בפורים

דבעינן לכם... דכתיב ימי משתה ושמחה, (ילקוט שמעוני פרק ט)